

Telegraful Roman.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 14 cor., 6 luni 7 cor., 3 luni 3 cor. 50 fil.
Pentru monarhie pe an 16 cor., 6 luni 8 cor., 3 luni 4 cor.
Pentru străinătate pe an 24 cor., 6 luni 12 cor., 3 luni 6 cor.

Abonamentele și inserțiunile

să se adreseze Administrației tipogr. arhid. Sibiu, str. Măcelarilor 45.

Corespondențele

să se adreseze Redacției «Telegrafului Român», str. Măcelarilor Nr. 45.
Scrisori nefrancate se refuză. — Articoli nepublicați nu se înapoiază.

INSETIUNILE:

Pentru odată 14 fil., — de douări 24 fl., — de treiuri 30 fil.
rândul cu litere garmondi.

Ardealul nu vorbește!

Sibiu, 13 Octombrie n.

Fugari noștri, cei cu talent, ca și cei fără talent, se bucură de ospitalitatea largă a unor anumite ziare din București, în coloanele căror își varsă apoi veninul, asupra noastră, a celor de acasă, fiindcă n-am făcut aceea ce au făcut ei, nu ne-am depărtat dela posturile de cari ne țin legate datorește pe cari le avem față de poporul încredințat conducerii noastre, dar și asupra celor de dincolo, cari cu multă dragoste i-au adunat de pe drumuri și i-au pus în fruntea meselor, fiindcă nu fac aceea ce ar dori ei: nu intră în acțiune în contra Austro-Ungariei, ca se iee Ardealul, în care ei să-și poată face apoi de nou intrarea, nesupărați de stăpânirea actuală și mai ales nesupărați de mulții lor — creditori.

Si totdeauna, când vre-un nenocit de ai noștri, deocamdată fără patrie, face exerciții de stil prin vre-o gazetă rusofilă din București, se spune, că Ardealul vorbește! Pentru că vezi doamne, Ardealul e Schiopul, e Tăslăuanu, e Moța, și ceealetă cățiva certăți cu legea și cu morală, iar nu milioanele rămase acasă, nu sutele de mii aflătoare pe câmpul de răsboiu, nu aceia, cari nu vorbesc, ci muncește și jertfesc pentru a patriei lor glorie și pentru un viitor mai bun și mai fericit al lor propriu și al urmărilor lor.

Se face deci numai abus cu numele bun al Ardealului, când se spune, că el e reprezentat prin cei cățiva lași și fugari de ai noștri, cari nu l'au reprezentat nici aici, — cel mult dacă l'au exploatat, — și cu atât mai puțin pot săl represinte în altă țară, unde n'au fost trimiși din partea Ardealului, ci s'au furișat sănguri, cei mai mulți pe căi lăturalnice, părăsind Ardealul, pe care ar vrea acum, ca alții săl cucerească și săl predele lor în stăpânire. Vai însă dă bietul Ardeal, când ar ajunge pe mâna Lucăcilor, Drumarilor, Schiopilor și a In-drieșilor!..

Da, se abusează la București, dacă se spune, că atunci când scrie căte un fugar dintre ai noștri la gazeta vorbește Ardealul, — pentru că, cum am spus, Ardealul cel adevarat nu vorbește, ci muncește și jertfese din greu, în bani și vieți omenești. Si cu aceia, despre cari se spune, că prin ei Ardealul vorbește, nu se va lăua Ardealul, pentru că dovedindu-se ei de lași intru a'l apără, vor fi și mai lași intru a luptă pentru cucerirea lui! În schimb însă se compromite cauza noastră sfântă națională, dar se compromite și România, atât de ospitalieră față de ei!

Cum că Ardealul cel adevarat nu vorbește, ci și împlinește datorințele față de tron, patrie și neam, o constată foarte corect domnul C. Negrucci, colaboratorul «Moldovei» din București, care a fost trimis ca cores-

pondent al ziarului numit pe câmpul de răsboiu din Galicia, Polonia și Volhinia, unde a văzut multe, a auzit multe, și unde a dat față cu adevaratul Ardeal, despre care eată ce scrie într'un număr mai recent al «Moldovei»:

«Am întâlnit multă armată din Ardeal în Polonia, compusă din sute de mii de Români, cari luptă pentru a se apăra de copleșirea și dominația imensului imperiu slav. Aceștia (Români din Ardeal) nu vorbesc, dar se vorbește despre dânsii! Se vorbește de ce au făcut la Stryi și la Lemberg, de ce au făcut la Lublin și la Ivangorod, la Kowel, la Klukowicz și la Brest-Litowsk. I-am văzut înfruntând greutățile răsboiului, i-am auzit vorbind de cei ce au căzut în lupte fără a se văita și a plângere, cu increderea, că merg la victorie pentru apărarea țării lor. Ei nu tremură înaintea Rușilor, deși i-au simțit deaproape în Carpați și pe câmpiiile Galicii, au ținut în loc invazia nenumăratelor armate și au isbutit să le asvârle în stepele de unde au venit. Ei au cucerit Polonia și înaintează în Ucraina și în Volhinia, și tot ei vor intra curând în Basarabia, ca se o scape de robie. Aceștia însă nu vorbesc la noi. La noi vorbesc ziarele eroilor de carnaval cu titlul: Ardealul vorbește!»...

Da, da! Acolo e Ardealul cel adevarat, acolo, unde se dau luptele cele mai grele și atacurile cele mai înverșunate, și apoi aici acasă, unde cei remăși muncește din greu și pentru cei mulți absenți, fără se mai aibă vreme a plângere și a se tângui după cei cu cari nu se vor mai întâlni în lumea aceasta, aici acasă, unde jertfim tot ce putem pentru a ușura soartea celor nemorociți, — iar nu prin cafenele din București, unde și dau întâlnirile uscăturile Ardealului, cari nu mai fac parte din el și cari nu urmăresc alt scop decât să exploateze situaționi și oameni de bună credință.

Când va trebui se vorbească Ardealul, va fi cine se vorbească cu adevărat în numele lui și al nostru, căci doară avem organizație politică, cu comitet național în frunte, avem Mitropolit și Episcopi, conducători ai întregului popor românesc dela noi, avem presa națională, care reprezintă întreaga opinie publică dela noi, avem deputați în dietă, avem deci cine se vorbească în numele Ardealului, în numele poporului român din statul ungur, așa cum simte Ardealul și cum vrea Ardealul să se vorbească.

Am dorit deci, să nu ni se mai facă batjocura de până acum, spu-nându-se, că atunci când cineva dintr-o rătăciță noastră are trebuință de cățiva gologani și scrie la gazeta pentru a putea pune mâna pe ei, vorbește Ardealul, pen'rucă repetăm de nou, Ardealul acum nu vorbește, ci muncește și jertfese. Când va putea vorbi Ardealul, va vorbi astfel, că va fi auzit de toți și înțăles de toți!

Semne caracteristice.

(b.) În împărtita înțelegere sunt incontestabil neînțelegeri. Si anume, neînțelegeri foarte caracteristice, cari pentru un observator subtil pot să dea elementele de judecată asupra unei situații, care să se ivească năprismatic și se schimbe întreg aspectul tabloului beligerant de azi pe mâne.

Dintre toți părășii la marea associație împotriva puterilor centrale, Rusia pare a se găsi în cea mai iminentă stare de suferință. Nu numai că prestigiul moral foarte redus în ceeace privește reputația ei de colos invincibil, ci mai ales în privința pierderii creditului material, de care s'a bucurat până acum cu abundanță la aliații ei. Această abundanță însă s'a redus binișor de când din ea trebuie repartizată și noua tovarășă, Italia, care încă a pornit la răsboiu numai pe credit.

Francezii, după cum arată semnele, nu mai dispun de atâtea miliarde, de căte ar mai avea nevoie Rusia, că să se reculeagă din starea ei de suferință, și poate nici nu mai sunt dispuși se ajutare pe un prieten atât de costisitor, al cărui ajutor pentru Francezi s'a dovedit de prea imaginat.

Si cum se mai ajuți pe un astfel de prieten, chiar de ai vrea, când tu însuți ai nevoie de un împrumut dela neutrali binevoitori, cum sunt americanii!

In situația aceasta dificilă Rusia conștie de îndatoririle ce le are față de Franța, se va fi gândit se-i ușureze cel puțin poziția materială, și astfel a recurs și ea la un împrumut — american. Se știe însă, că americanii au refuzat de a acorda Rusiei un împrumut. Numai Anglia împreună cu Franța au primit un împrumut de 500 milioane de dolari ($2\frac{1}{2}$ miliarde coroane) cu o dobândă de aproape $5\frac{1}{2}$ la sută.

Astfel Rusia este avisată acum la sprijinul financiar singur ce-i mai poate veni din Anglia.

Ministrul de finanțe rus Bark se află de vreo două săptămâni în Londra spre acest scop, și se spune, că negocierile se târgănează, așa, că Bark își amână de pe o zi pe alta plecare acasă. Semne destul de caracteristice acestea, din cari se poate deduce întâiun lucru. Ii succede Rusiei se primească dela Englera banii trebuincioși, ca se poate duce răsboiul mai departe, atunci se mai târgănează și răsboiul din partea Rusiei. Si al doilea, se dovedește, că Englera în special are interes se lungească răsboiului, oricât ar costa o.

Nu-i reușește ministrului de finanțe rusesc Bark se expereze împrumutul la Londra, atunci cauza Rusiei este în plin faliment, și este sigur, că Rusia va cere pace separată. Iar prin această întorsătură și rezultatul răsboiului este definitiv hotărât. Franța și Italia singure nu vor putea continua lupta împotriva puterilor cen-

trale, și cel mult Anglia, — vorba dlui Filipescu, — se mai vrea să se răsboiască singură pe mare, fie și 10 ani cu Germania, după ce pe uscat a dat-o de mal deja după un an. Dar și atunci aceasta nu înseamnă, cum a zis dl Filipescu, că antanta a învins, ci că antanta este învinsă deja prin discompunerea ei. Un răsboiu maritim între Anglia și Germania ar fi un nou răsboiu, de a cărui probabilitate însă ne înădoinim. Ci noi mai curând credem, că atât Anglia, cât și America sunt prea satisfăcute, că Rusia se găsește în stare de suferință, atât morală, cât și materială. Căci Anglia n'a urmărit alt scop în planurile ei machiavelice, decât ca cel puțin un antagonist în politica ei maritimă se fie sdrobit prin arme, dar prin alții. De ruinarea lui materială se îngrijește acumă Anglia, singură, îndată ce i-a ajuns pe mâna.

Rusia nu va primi bani dela Englera, și dacă va primi, va fi deocamdată o sumă, care se o facă să se mai poată tăru până în iarnă.

Atunci Rusia va depune armele, și acestei scene va urma o fluierătură din partea Angliei, secundată de Franța și de Italia, cari vor găsi, că slăbiciunea Rusiei a fost singura cauză a desastrului antantei. Pacea pe continent se va încheia. Rusia va pierde, Franța va pierde, Italia îndosebi, Sârbia va fi disolvată. Anglia singură își va reține, de va putea, Calais-ul, ca un fel de avant post de apărare față de Germania, pentru biata prietenă Franția.

Si pe urmă?.. Pe urmă Anglia e multumită, căci pentru sine pe continent a isprăvit cu programul. Asupra Constantinopolului se va mai naște discuție, care însă se va ține de tema maritimă. Si aici este chestia la care a vrut se vie Englera. Aceasta-i punctul arhimedic al întregiei ei politice.

Va propune Germaniei și Austriei învingătoare un compromis. Nu va fi acceptat? Va amenința cu răsboiu maritim și cu — ajutorul naval al Americii împotriva Germaniei singure, care pe mare n'are nici un aliat.

Iată întreg planul perfidului Albion, care sigur că este înțeles cu America dela început, ca stăpânii mărilor se remână Anglia și America.

Probabil, că Germania nu va primi mănușa aruncată de Britania pe mare, după ce va fi învingătoare pe uscat. Căci când va fi învingătoare în Europa, și Constantinopolul va fi eliberat de asediul antantei, — odată deschisă această cale Germania își va construi linia Bagdad, prin care va putea concura tot așa de bine cu Englera, ca până acum pe alte drumi maritime. Ce va fi mai încolo nu poate prevedea nimenea, dar semnele sunt caracteristice, că din împărtita alianță va rămânea numai o nouă întrețină antantă subredă de tot, sau nici atât. Pe continent învingerea noastră este sigură, după toate prevăderile omenești.

O schimbare radicală a situației este astăzi esclusă, o tărăgăneală poate fi posibilă, însă nu de lungă durată. Semnele sunt prea caracteristice de căt să ne poată infirma deducțiunile.

Un act de recunoștință.

A munci cu devotament aproape 30 de ani în serviciul bisericei, și împlini cu vrednicie două decenii rolul de conducător al unui aşezământ cu menirea sfântă de a da poporului nostru preoți și dascăli luminați, conducători harnici și devotați, cari sunt cei mai indispensabili factori ai existenței și vieții noastre naționale, este unul dintre cele mai mari merite, pe cari un om și-l poate dobândi în viață.

Omul plin de răvnă, care a făcut neamului acest serviciu, care în toate acțiunile vieții sale a fost condus de acest ideal, care a muncit în tăcere nedorind nici odată a face sgomot în jurul persoanei sale, este Preacuvioșia Sa dl director seminarial Dr. Eusebiu R. Roșca. Fiul al unei distinse familii de preot, înzestrat cu o creștere aleasă din casa părintească, după terminarea studiilor academice, dintre carierile cari îl erau deschise, și-a ales pe cea de preot, convins fiind, că biserică este acea instituție, care poporului nostru îl poate asigura cel mai scump tesaur, viața sa națională.

Cei dela cîrma bisericei în cîrând s'au convins despre zelul și dorul de muncă estraordinar de care era călăuzit pe atunci tinăru secretar consistorial și apreciindu-i calitățile intelectuale și dibăcia de conducere, l-au denumit de director al seminarului nostru «Andrei», care pe atunci, în urma constelațiunilor politice era de-aproape luat la întă. Douăzeci de ani s'au scurs de atunci în noaptele vecinieci, 20 de ani de muncă nepregetată și plini de roade.

Nu începe în cadrele acestei scurte dări de seamă înșirarea tuturor acestor lucrări, pe cari Precuvioșia Sa le-a săvârșit pentru binele și propășirea institutului, în fruntea căruia a fost pus. Toți cei înțelegerători se pot convinge despre munca neîntreruptă și zeloasă a Preacuvioșiei Sale, făcând o comparație între ce a fost seminarul atunci și între ce este el acum.

Munca desinteresată, săvârșită mai mult în taină, a fost apreciată din toate părțile și în vara acestui an ea a fost răsplătită prin înaintarea Preacuvioșiei Sale la dignitatea de Arhimandrit, un fapt care a stârnit mare bucurie între toți preoții și învățătorii noștri. Această înaintare bine meritată a produs o viață multă și în sufletele actualilor elevi seminariai cari, drept recunoștință a lor față de

căpetenia institutului, în care și ei își fac pregătirea pentru cele mai spinoase, dar în același timp și cele mai sublime carieri, cariera de preot și dascăl român, în 26 de ani de la prezent, din prilejul, că directorul lor a împlinit în acest an 20 de ani de când conduce destinele acestui aşezământ cultural, în sala cea mare a institutului au aranjat o ședință festivă cu un program ales și bine executat, la care au luat parte toți profesorii dela seminar.

Vice-președintele societății de lectură «Andrei Șaguna» a elevilor din secțiunea teologică, Zaharie Stanciu din cursul III teologic, în cuvinte calde și izvorăte din inimă tălmăcește sentimentele de stimă, de iubire și de recunoștință a elevilor seminariai față de Preacuvioșia Sa, și la toți ni s'a furișat o înduioșare în inimi și o lacrimă caldă în ochi când, dorind viață îndelungată dlui director, cobaoră tribuna și îi sărută mâna. A declamat apoi cu multă verba o poezie de actualitate studentul din curs II. teol. H. Teculescu, iar colegul său Nicolae Colan ni-a făcut cea mai bună impresie cu disertația-i bine și temeinic lucrată despre «cultura și civilizație». Încă pentru corul societății, condus de dl profesor T. Popovici, e destul dacă amintesc, că și acum ca întotdeauna a excelat cu Imnul seminarului și cu celalalt cântec, pe cari le-a executat. Adânc mișcat pentru aceste manifestări de iubire și recunoștință a elevilor față de persoana Sa, Preacuvioșia Sa urcă tribuna și rostește cără elevi o cuvântare caldă, plină de sfaturi înțelepte, îndemnându-i la muncă cinstită și înțelește, la purtare exemplară, în și afară de zidurile seminarului, spre binele lor și al poporului pentru a căruia păstorire se pregătesc. Le mulțumește, că recunoștința lor au ținut să și-o manifesteze, nu prin forme seci, ci prin prestații de progres cultural, din cari trag cele mai mari foloase.

Un ropot de aplauze și furtunoase strigări de «să trăiască» au acoperit sfârșitul vorbirii Preacuvioșiei Sale.

Tot în cîstea zile, membrii corpului profesoral s'au întrunit la o masă comună, la care au invitat și pe Preacuvioșia Sa. Aici profesorul Dr. Vasile Stan a tălmăcit în cuvinte calde sentimentele de iubire, stimă adevărată și respect a profesorilor față de persoana venerabilă a dlui director. A răspuns apoi în termeni mișcători dl director. La această cină, noi cari am fost și elevi ai sărbătoritului director, cu mirare am văzut, că omul riguros până la extrem în îndeplinirea conștiințioasă a datorințelor sale, omul sever față de sine și și față de

alții, — dar necălauzit nici odată de reavoință, ci numai de dorul de îndreptare, — este tot odată și un om plăcut în cele sociale, glumeț și de o veselie rară, în societatea căruia își place să petrecă cât de mult.

Unul dintre cei de față.

Nr. 9654 Ep.

Circular

către toate oficiile protopresbiterale și parohiale din arhidiecea gr.or. rom. a Transilvaniei.

Domnul ministru de culte și instrucție publică prin înaltul rescript de sub Nr. 9712 Pres. 1915 cu datul de 28 Septembrie a.c. ne comunică, că Domnul ministru de comerț voind a împedeca pe viitor aglomerarea de pachete la oficiile poștale, în urma împrejurărilor extraordinare de astăzi — a dispus, ca pe viitor pentru acele pachete, cari nu din vina oficiului poștal zac în magaziile poștale să se perceapă o taxă pentru magazinagiu, care s'a stabilit cu 5 fileri la zi, după fiecare pachet.

Aducând noi pe această cale la cunoștința oficiilor noastre protopresbiterale și parohiale din arhidieceza această disposiție a Domnului ministru și atrăgându-le atențunea asupra faptului, că această disposiție să referă și la pachetele poștale oficioase, — prin aceasta le îndrumăm, ca pe viitor să-și scoată dela poșta imediat după primirea frachțului pachetele lor adresate, ca astfel pe deosebire să nu se mai producă aglomerare la poșta, iar pe de altă parte, ca acele pachete să nu fie supuse la taxa pentru magazinagiu.

Sibiu, din ședința consistorului arhidiecean ca senat episcopal, ținută la 26 Septembrie 1915.

Consistorul arhidiecean.

Răsboiul.

Ofensiva Rușilor a fost continuată și în zilele din urmă, cu întrebunțarea tuturor reserelor disponibile și cu o risipă enormă de muniții, dar a fost oprită în loc și învinsă de nou de trupele aliate. Asalturile Rușilor se repetau și de câte zece ori, dar toate au fost respinse și trupele noastre și cele germane se află în pozițiiile avute, ba pe unele locuri au înaintat chiar, iar dușmanul s'a ales numai cu perderile enorme în oameni și muniție. Luni atacurile rusești au fost mai slabe. Au fost respinse cu ușurință.

La frontul italian încă au mai slabit atacurile, date și aci până a-

cuma fără rezultat. Duelul de artillerie se continuă însă pe frontul întreg.

La frontul dela apus situația e tot cea veche. Germanii resping cu bravură atacurile dușmane.

La frontul sărbesc operațiunile militare se desfășură conform planului. Pretutindenea înaintează trupele aliate pe teritorul sărbesc. În luptele grele din Belgrad, acum întreg în posesiunea noastră, s'a distins în deosebi regimentul de infanterie numărul 31 din Sibiu, în covârșitoare majoritate compus din Români.

Toate înălțimile din jurul Belgradului se află în stăpânirea noastră. Orașul și fortăreața Semendria a fost lăsată de Nemți dela Sârbi, cari sunt împinși spre Pojareva. La Dardanele e situația neschimbă.

Reforma învățământului secundar.

De preotul Ioan Dandea.

(Urmare.)

Această împărtășie alui Dumnezeu se propovea și în școalele secundare prin istoria biblică, dogmatică și morală; însă mi se pare că temeuriile acestora nu sunt destul de bine documentate elevilor. În primele clase gimnaziale elevii încă sunt cu credință destul de întărită, viermele indoelii încă nu s'a suiat la inima lor, dar din clasa IV gimn. începând îi cam roade la inima sub influența diferitelor împrejurări (atacuri contra bibliei, neprincipierea temeuriilor unor adevarări creștine însemnate etc.). Astfel, că pentru cei cuprinși de viermele indoelii, de un început de scepticism religios, toata istoria biblică, dogmatică, morală, dar mai ales cele două dintâi sunt numai niște studii, pe care le învăță fără convingere, și chiar cu prejudecăți. De aceea cred, (înțeles că era, pe vremea când eu erau student, destul scepticism religios între elevi), cum că s'ar pretinde o mai intensă activitate apologetică, care să lămurească, apere, dovedească ca temeuriice adevarăurile fundamentale ale creștinismului, fără de care activitate întreg edificiul instrucționii religioș-morale se dărâmă. În fața curentelor dușmanoase, cari iau în vîrtejul lor mai ales tinerimea neexpertă și ușor de aplecat spre o părere sau altă.

Pentru a lupta cu succes contra pre-dispozițiunii sceptice și materialiste, care crește cu o putere nestruntită în zilele noastre, este de trebuință o explicație amănunțită, o apărare sănătoasă și exactă a principiilor fundamentale ale adevarărilor creștine. Înțeles că se nasc indoelii și se arată necredință din partea multora, apoi noi nu mai putem arăta și proba adevarăurile cu afirmațione, că ele sunt evidente, ci trebuie să ne săpătăm relatoarea credinței în sinul societății actuale prin datele științifice. Nici un creștin cult nu poate fără pagubă pentru plinătatea și dezvoltarea sa intelectuală și morală să igoreze temeliile, pe care se razină credința noastră și să nu aibă despre ele o idee curată și conștiințioasă.

Pentru omul care crede, e necesar să ști fundamental neclătit al acelei învățături în care el este inițiat. După cum o casă nu este solidă, dacă nu are temelie sănătoasă, tot așa și credința noastră nu va fi tare,

Elevii admisi să treacă gratuit în școale speciale vor fi aleși pe baza totalității notelor căștigate în cursul celor cinci ani de cursuri superioare, ce le vor fi urmat. Cei cari ar fi siliți să se mulțumească cu instrucție superioară, vor putea concura pentru locurile, în care instrucția superioară ar fi recunoscută de suficientă.

Afără de elevii aleși pentru a intra gratuit în școale speciale, se vor admite în acestea și aceia, cari vor putea plăti instrucția în urma cererii notelor căștigate în decursul cursurilor lor la școala superioară, dacă le vor fi urmat; sau în urma unor examene, care ar avea să constate capacitatea lor, în cazul când ei nu le vor fi urmat.

Şcoalele speciale vor forma diferite facultăți, în care s'ar învăța dreptul, științele medicale și altele, administrația, arta militară, limbile, artele etc.

Cursurile vor fi de cinci ani. Ele vor fi sub supravegherea diferitelor consiliu alcătuite din notabilități aparținătoare la fiecare branje, și din profesori.

O lucrare lunată, asemenea cu cele ale consiliilor din comune și din circumscripții, se va face și se va păstra în arhiva statului.

Pe baza totalității notelor se vor acorda elevilor diplome de trei grade diferențiate, potrivit cu capacitatea, ce vor fi dovedit. Aceste diplome vor da grade și drepturi perfect determinate, pentru a

FOIȘOARĂ.

Studii asupra Creștinismului considerat ca legătură de unire între popoare.

(Urmare.)

Scrisoarea a treia.

Dominul Redactor, — Cestunea învățământului este fără contracicere una din cele, cari au preocupat și preocupă încă mai mult pe oamenii inteligenți în diferențele state. Nu se poate ascunde un lucru, că mai e mult de făcut, în această direcție chiar în țările, care au pretenția, că au realizat cel mai mare progres sub acest raport. În tot locul se simte trebuința unui sistem complet și bazat pe dreptatea socială. Nu va fi deci fără folos să intrăm asupra acestui subiect în oare-care amănunte mai precise și mai estinse, ceea ce n'am putut face în scrisoarea noastră premergătoare.

Pentru ca învățământul să fie împărtășit tuturor, și într'un mod folositor, se cer trei grade în școale: școala comună, din care trebuie să facă parte toti copiii, fără exceptiune. Începând de la vîrstă de șapte ani. Cursurile au să fie în această școală gradate în așa fel, ca copiii să urmeze cursul primar dela șapte ani până la

zece ani, și cursul secundar dela zece ani până la 15 ani.

Cursul primar trebuie să cuprindă: cehul, scrisul, elementele de limbă, de istorie și de geografie, naționale. Cursul secundar să îmbrățeze matematicile elementare, noțiunile de astronomie, de istorie naturală, de fizică și de chimie în aplicările lor la agricultură, dacă comuna este agricolă; în aplicările lor la industrie, dacă comuna este industrială; noțiunile mai estinse cu privire la limba, istoria și geografia, naționale; noțiunile de geografie și de istorie generală.

In școalele de fete cursul primar ar fi acelaș ca pentru băieți. Studiile științifice din cursul secundar vor fi învățuite prin lucrările femeiești și prin cunoștințele folosite de menajul'u.

Pentru ca studiile să nu răpească familiile toate resursele, pe care pot să i le procure lucrările copiilor, clasele nu trebuie să dureze decât (3) trei ore pe zi, dela unsprezece ore până la două ore.

Acest timp bine întrebuit, vreme de opt ani, va fi de ajuns pentru căștigarea tuturor cunoștințelor arătate.

Școala trebuie să fie sub supraveghere consiliului municipal, ales de toți oamenii comunei, cari n'au fost de loc depoziți cu osânde defăimătoare. În fiecare lună, consiliul va verifica notele date asupra fiecărui elev de institutor, și prezentate împreună cu compoziția elevilor ca

dovadă. Notele și compozițiile vor fi păstrate de consiliu în arhiva comună, și în fiecare săptămână se va redacta și semna de membrii consiliului o relevație de note.

Fiecare elev va avea în felul acesta dosarul lui oficial, și numai după totalitatea notelor din cei opt ani de cursuri, un anumit număr de elevi vor fi aleși spre a primi în mod gratuit învățământul în școale speciale.

Aceste școale ar fi stabilite pentru o anumită circumscriptie teritorială.

Agricultura, industria, comerțul, științele, literatura, pedagogia, limbistica, artele etc. ar avea să se propună în diferențele școale superioare.

Tineri aparținători unor familiile destul de bogate pentru a plăti cheltuielile educației lor, vor fi aduși în acel curs, pe care ar voi ei să-l urmeze. Elevii aleși să urmeze aceste cursuri în mod gratuit vor fi plasați potrivit cu gusturile și aptitudinile lor constatați în decursul cursurilor școalei comunale.

Cursurile vor fi de cinci ani. Aceste școale vor fi sub supraveghere unui consiliu, special ales la acest scop.

Acest consiliu al învățământului superior va face în fiecare lună o lucrare anuală cu ceea ce a consiliului municipal pentru școala comună. Toate documentele sprinjitoare se vor păstra în arhiva circumscriptiei.

dacă ea nu va repauza pe principiile cele restrângute ale învățăturii creștine, care încrând în corpul și sângele convingerilor noastre devin regule ale vieții noastre... Lipsa la noi de cultură teologică și filozofică este fără indoială partea cea mai tristă a vieții noastre intelectuale. Iar că aceasta este așa, ne dovedește lipsa de principii sănătoase la viața publică și privată, libertății în literatură, ușurătatea în jurnalistică și o nestabilitate generală ce se observă în ideile și acțiunile noastre.

Pentru activitatea apologetică va fi de ajuns, dacă ea prin descoperirea și apărarea principiilor credinței va deștepta indoială în opinioanele celor ce se indoiesc și lăsă constrângă a se raporta serios către înțeleapta și imparțiala regulă: audiatu et altera pars". (Apologetica creștină, de Rojdestvenski, pag. 2, 7, 8, 11).

Această activitate apologetică e mult folosită în educația tinerimii, pentru că cei mai mulți elevi, cari termină gimnaziul, după ce ies în viață nu se mai ocupă de loc cu aceste cestiuni religioase, și de multe ori ajungând în curente dușmanoase religiei creștine, se fac apărătorii aceiași și spun apoi că în viață practică îmbrățișază indiferentismul religios, împreună cu immoralitatea. E sătul apoi, că dacă intelectualii sunt indiferenți față de religiune și imoralii, atunci și poporul apucă pe căi greșite să se cufundă în corupție și imoralitate. Ca să aibă efect această activitate apologetică pentru tinerimea nedată cu abstractiuni, ar trebui ca prelegerile, conferințele, predilecții apologetice să aibă un limbaj căt se poate de popular, forma de expunere să fie interesantă, atrăgătoare, ca să deștepte interes. În bibliotecile scolare ar trebui să fie căt mai multe cărți de propagandă religioasă morală.

Peatra unghiară a educației religioase-noră e prin instrucția religioasă-morală și biblia, deși ziditorii educației nu o prea bagă în seamă. Cu toată aceasta nebăgare în seamă, ea se impune prin puterea învățăturilor sale la tot pasul; „ea e steagul”, care merge înaintea ori cărei discuții, și în jurul căruia se dau cele mai aprinse bătălii, unii apărându-l, alții atacându-l cu multă înverșunare. Însă tot mai mult iese la iveală necesitatea băliei și mai ales a evangeliilor ca medicament al relelor ce băntuie societatea modernă. Acela, care voiește să înțeleagă cestiunile sociale și care voiește să contribuie la deslegarea sa, trebuie să aibă în partea dreaptă cărțile de economie politică, în partea stărgă scrisurile despre socialismul științific, ear în fată paginile deschise ale nouului Testament. Economia politică joacă rolul anatomiei, care ne arată construcțunea corpului social; socialismul este patologia, care ne descrie boala, evangelia este terapia, care ne arată medicamentul". (Rojdestvenski, op. cit. II).

E de regretat, că e o carte foarte puțin cunoscută la noi și mai puțin înțeleasă, pe cănd alte cărți nefolosite care ba chiar primăgioase culturii și educației sunt cetele foarte mult.

„E o apariție comună, ca un creștin să nu cunoască adevarurile fundamentale ale învățăturii lui Cristos. Nu veți găsi nici un om, care să fi absolvent cel puțin școala elementară și să nu stie ceva despre Schiller; veți întâlni însă sute de oameni cu diploma, care nu vor fi în stare să vă splice predica de pe munte a lui Cristos. Ne putem închipui un om cult, care să nu fi ceteit nici un autor clasic? Căt de mulți veți găsi însă, cari nu cunosc nici numele celor 4 evangeliști. După ce am învățat pe bă-

cupă cutare să ūbe mei mult sau mai puțin înalte.

In felul acesta nivelul intelectual în toate clasele societății să va rădica că mai mult cu puțină, și în toate instituțiile și administrațiile pozițiile sociale vor fi în raport cu capacitatea.

Dar după cum am făcut observarea în scrisoarea mea premergătoare, probitatea nu e mai puțină necesară, decât capacitatea. Pentru a obține în fiecare clasă supușii cei mai cîrșiti, alegerea va fi mijlocul cel mai bun; ar trebui statutor, că pentru lucrările superioare alegerea ar trebui făcută de aceia, cari prin diploma lor aparțin la unele facultăți.

Această alegere ar fi garanția cea mai mare, ce ar putea fi dată.

Se poate întâmpla, ca anumiți oameni să se desvoile mai târziu decât alții și să dobândească, în sfără de cursurile din școală, o capacitate excepțională. Cei cari vor fi dată despre această capacitate dovezî netăgăduite, vor trebui să obțină diploma acordată celor, cari vor fi urmat cursurile școalelor speciale sau facultăților, căci e nevoie de lipsă, mai pe sus de toate, să se evite nedreptatea socială.

N-am vorbit încă nimic despre instrucția religioasă. Am făcut o intenționată, căci această instrucție trebuie să se dea afară de școală, și de membrii diferitelor culte. Clerului li incumbe datorința de a alege pe

cile școalei căteva fapte din viața lui Isus, credem că cunoaștem evangelia și nu o mai luăm nici odă în mâna toată viață! E de mirat oare atunci, dacă în toată strălucirea culturii lor din punct de vedere spiritual, rămân animale sălbaticice? Cum putem scăpa de îndobitoarea moră, aşa de obiceiuită la noi, dacă nu ne pătrundem de spiritul evangheliei, dacă nu înțelegem și nu simțim sublimitatea acestei cărți ca temelie a vieții" etc. Căci „Evangelia prin spiritul în birii și adevărului trebuie să fie pentru viață, pentru urmări și pentru omenire ceea ce e sarea pentru hrană. Fără sare chiar și cele mai bune produse nutritive rămân fără gust și cele mai proaspete provizii putrezesc". (Revista Teologică, 1912 nr. 10—11 pag. 290 și 292. Petrow) (Va urma.)

NOUTĂȚI.

La al treilea împrumut de răsboi. Directorul fondurilor familiare ale dinastiei noastre, în urma înșirinării prea înalte, a semnat căte zece milioane coroane la nouă împrumut de stat atât austriac, cât și urgar.

Moartea unui veteran. Din România vine vestea, că în comuna Mălăstii, lângă Ploiești, a răposat veteranul Grigore Ioan, care la assaltul Griviței, în răsboiul pentru neutărnare, a luat primul steag turcesc și l-a pus la picioarele domnitorului Carol. Numele eroului soldat Grigore Ioan este eternizat și în memorile marelui rege al României. Răposatul lasă după sine numeroși urmări. Numele său va rămâne înscris pe glorioasele pagini ale istoriei regatului român.

Regularea prețurilor. Știri din capitală spun, că în ministerul de răsboi s'a întinut o conferință, la care au fost reprezentate amândouă guvernele din monarhie. Conferința a constat că necesitatea de a se fixa prețurile privitoare la slăinind și unoare, stabilindu-se o procedură unitară atât pentru Austria, cât și pentru Ungaria. Guvernele vor lua deocamdată dispozitiv locale, unde va cere trebuința, pentru a impiedeca lătirea răului provenit din lipsa acestor articole de alimentare, ale căror prețuri se urcă oribil.

Chemarea glotașilor de 43—50 de ani. Din locuri autorizate se anunță, că glotașii de 43—50 de ani nu vor fi convocați la servicii militare. Chemarea se va face abea mai târziu la un termin care nu este hotărât. Nu corespunde adevărului nici zvonul, că se proiectează urcarea anilor până la vîrstă de 56 de ani a glotașilor, cari vor fi convocați.

Ziar opriț. Ministrul ungár de interne a opriț apariția ziarului național cotidian al s'ovacilor, Slovenski Dennik, care apără în Budapesta. Cauza acestei opriri este imprejurată, că numitul ziar, prin comunicatele sale, „a vătămat interesele conducerii răsboiu".

Furnizori șaratani. Tribunalul din Mușă Osohei a condamnat pe negoțiatorii din Gyergyószentmiklós, Ieremias Engel și Izidor Halter, la temniță de un an și amendă de cîte două mii coroane, pentru că au vândut pe seama armatei fan mucegai.

acești membri, de a-i conduce, de a-i învăța; de a-așeza, sătă în comune, că și pe largă șoalele superioare și pe largă facultăți, oamenii capabili a preda învățământul religios să fie, încât să obtină și supra ascultătorilor lor înfluenta binefăcătoare, ce trebuie să o aibă. Familia să se îngrijească să dea copiilor întâiul învățământ religios. În ceea ce privește tinerimea în stare de judecătă să se conduce că în săsăi, clerul are datorință să aleagă pentru a-i împărtăși învățământul religios, oameni distinși, capabili, prin talentul și prin și guința lor, să străgă tinerimea la propovăduirile lor religioase, și să le predea un învățământ care să fie în armonie cu capacitatea ei.

Va putea care cine să-mi obiecțeze, că sistemul de învățământ, pe care îl propun și va născă libertatea. Această obiecție nu e și intemeiată. Eu admit, că în afara de școalele statului să se înființeze școale libere. Dar eș vrea, ca statul să aibă dreptul de inspecție; ca cei cari ar urma cursurile acestor școale, să n'aibă dreptul la alegerea gratuită ale statului, finind că ei nu se vor fi suru garantilor, pe care le cere el; în sfârșit, ca aceia, cari ar voi să obțină gratuită, intrarea în școalele superioare sau în facultăți fără titlu, să fie supuși unor examene cari să atesteze, că ei posedă capacitatea îndestulitoare.

(Va urma.)

Lupta dela Belgrad. Dela cartierul presei răsboiului se scrie: Partea de căpetenie la cucerirea Belgradului revine companiilor noastre de pionieri și flotilei dunărene. Trei zile și patru nopti au lucrat trupele noastre tehnice fără intrerupere la întocmirea podului de trecere. Sub scutul tunurilor mari au început să înainteze soldații peste apă. Sârbii au încercat în fel și chip să zădărnică trecerea, dar n-au putut. În Belgrad s-au desfășurat pe Calimedean lupte violente de stradă. Piept în contra pieptului, cu baionete și cu pat de pușcă, a durat înaintarea două zile și două nopti. Toată palma de loc era apărată cu îndărjire de dușman. În sfârșit s'a retras în grupe din suburbii. În ziua următoare Sârbii au încercat să recupereze partea nordică; au lăsat cîteva străzi, dar pe urmă s'a retras pe început din oraș și din citadelă. Toate casele sunt părăsite.

Un ministru de răsboi, care fură. Când s'a început răsboiul, marele duce rusesc Nicolae Nicolaevici a spus oferitorilor de sub conducerea sa, că cel ce fură în răsboiul acesta, se stie că va fi impuscat. Își cunoște bine oamenii marele duce. Căti se vor fi împărtășit de execuțarea acestei sentințe sumare, nu stim. Ce stim însă din știrile venite dela Petrograd este, că însoțuș ministerul de răsboi al Rusiei a furat în răsboiul acesta, mai mult poate decât toti ceilalți împreună. Când s'a ridicat bănueli și acuse grave în contra lui, a fost demisiat din post și tarul a instituit o comisiune parlamentară, care se anchetează și să-i stabilească lista păcătelor. Si comisiunea a constatat, că cîntînțul ministerul de răsboi al Rusiei, domnul Suhomlinov, a furat în sumă rotundă patruzele milioane de ruble! În banii nostri cam un miliard de coroane. Frumos record în arta stată de lătită în Rusia, în arta infructării din bani publici! Oare va fi execuțată și asupra lui sentința marelui duce Nicolae Nicolaevici?

Geografia colegilor. Confrății dela ziarul sibian S. D. T. vorbesc în numărul de alătări, Luni, despre „orasul românesc Varna”, — tocmai acum când bulgarii își manifestează cu armele simpatia pentru Austro-Ungaria și Germania. Incorporarea marilor oraș și port bulgar la România nu va captiva înimile cercurilor dela Sofia, să vădă cumva despre această anexare.

Scumpete și bătăie. O femeie, cu numele Maria Salamon, a adus Joi demineață în piața Clujului trei părechi de pui, mai mult sălăbiți, decât grași, să-i vândă. O cumpărătoare a întrebat de pret. Maria Salamon de loc nu s'a smerit, ci a cerut opt coroane de păreche. La auzul acestei sume, a izbucnit în cei din jurul ei atâtă amărăciune și năcaz, încât la moment său năpustit să supră ei și să scărmană destul de bine. Poliția a intervenit: va pedepsi pe bătăușii, — dar și pe Maria Salamon, care cere prețuri imposibile.

La arme! Sarbia, în culmea desperării, a chemat la arme pe toți bărbații săi până la vîrstă de 65 de ani, ba și pe copii de 15 ani. La lupte se povestesc, că iau parte și multe femei sărbe.

Stare de asediul în Sofia. Ziarul Tempșă, că în Sofia s'a proclamat starea de asediu. Toate restaurantele se închid seara la zece ore. Guvernul a statutor prețul până și a interzis orice fel de intrunire.

Material de răsboi prin România. Ziarul Grecia scriu, că România permite fără nici o pedeșcă trecerea prin țară a automobilelor și medicamentelor destinate pe seama Bulgariei.

Porunca țarului. Un ucas imperial cheamă la arme pe glotșii din clasa primă, împreună cu cele din clasa a doua. Terminul convocării este 29 Decembrie stil vechi 1915.

Expoziție în legătură cu răsboiul. Se planuiește organizarea unei expoziții în Viena, cu scop de-a arăta publicului din monarhie producțile industriale în legătură cu răsboiul. Expoziția se deschide în 1 Mai 1916 și durează până în 1 Septembrie 1916. Președintele comitetului de onoare al expoziției este ministrul de răsboi, cavalerul Krobatin.

Tifos și holera. Spitalul dela Gibraltar, cum scriu ziarele spaniole, sănătatea plină cu răniți aduși dela Dardanele și cu soldați bolnavi de tifos. Numărul acestor din urmă se evaluatează la 15 mii. Mai băntue apoi și holera la Gibraltar, boala adusă tot del Dardanele. În fiecare noapte se aruncă în mare sute de cadavre... Si erglezii nădăjuesc să mai ocupe strămtorile.

Dispoziția în Atenă. Demisiunea ministrului președinte Venizelos a făcut în primul moment adâncă impresiune asupra mulțimii adunate toata parlamentul din Atenă. Dar în curând s'a avut strigăt de: Să tăiască regale Constantin! Demonstrații și cutreeră străzile orașului, iar venizelistii nici n-au încercat să răspundă cu o contra-manifestație; abea un mic grup de vrăo suță de persoane s'a prezentat sub ferestrele casei lui Venizelos, care s'a retras în apartamentele sale și n'a voit să se arate în balcon.

Evreii și răsboiul. Publicația British Palestine a întocmit o statistică despre numărul fililor lui Izrael, care fac astăzi servicii militare în diferitele armate. Etatul său publică engleză: În armata Angliei se luptă 20.000 voluntari evrei; în armata Germaniei sunt 50.000 soldați evrei; în armata Austro-Ungariei 170.000 (acești 170 mii soldați evrei sunt priviti ca unguri din partea compatriotilor noștri maghiari); în armata Rusiei 350.000, în Sarbie 2500. Cu totul ar fi, în cîfră rotundă, 600.000 evrei în armatele numite. — Intre trupele engleze se află un batalion format din voluntari evrei dela Palestina; aceștia s-au luptat în expediția dela Galipoli. După o instrucție militară de cîte săptămâni, au izbutit să dobândească laudele generalului Hamilton pentru iștețimea și dibăcia dovedită în multe imprejurări din răsboi.

Intru eternizarea memoriei eroilor noștri căzuți. Neconsolata doamă, văduva Elena Șioldean din Blaj, dăruiește drept priușor memorie de decedatului său soț Anchidim Șioldean, fost colonel, suma de 20 cor., din care 10 cor. la fondul Andrei baron de Șaguna pentru înțelijarea eroilor noștri căzuți în răsboi, 5 cor. la legatul T. L. Albini pentru ajutorarea copiilor săraci din Cut, aplicații la meseria, ambele întemeiate de Reuniunea meseriașilor sibieni, ear 5 cor., la fondul „Azilului orfelinat” pentru adăpostirea orfanilor și bătrânilor noștri scăpătați, al Reuniunii române de înmormântare din Sibiu. Pentru acestea daruri poate exprima sincere mulțumite presidențul acestor reuniuni: Victor Tordășianu.

Bioscopul Apollo. Mercuri și Joi în 13 și 14 Octombrie n. 1915 se va reprezenta următorul program: Statuia vie, dramă senzatională în 3 acte. Simbolul puterii germane pe mare: În focul tunurilor de vanor, dramă din viață marină în 4 acte. Predate de membrii teatrului „Lessing” din Berlin. Scene interesante din luptele navale.

Note și impresii.

Din înțelepciunea altora. Că de fericite ar fi unele femei, dacă s-ar interesa de lucrările altora tot așa de puțin, ca de-a lor proprii!

Groaza de earnă. Vremea nepriincioasă cauzează greutăți extraordinare italienilor de pe câmpul de luptă. Corriere della Sera scrie, că earna a sosit la munte. Se deslătuiesc vîzăriile de zăpadă, și gerul aspru amenință soldații cu lojighet. Nu se mai poate sta afară în nemîșcare. Cu deoarebă noptile sunt reci peste măsură. La centrele de operație trebuie să se întocmească locuri de adăpostire. Trupele sălătoare în marsuri, așteptând coloanele cu care stau în legătură, sănătatea nu numai focului dușman, ci și degrăduirea. Toate lucrările italiene pe teatru răsboiului sufără întâzări și obstacole cumplite... Dacă-i așa, întrebăm:

De ce n'ați stat acasă, la cer senin și la aer cald?

De ce ați schimbat marea dela Neapole și dulcele farniente cu vîforul naturii și al gloanțelor pe culmile de Alpi? Cine poartă vina, ditor dela Corriere?

Catastrofa se apropie. Sârbii au greșit mult, când

